

„Shluk buněk“ není člověkem

27. července 2006, Lidové noviny

POLEMIKA

Marek Vácha, vysokoškolský učitel etiky, chválí prezidenta Bushe za to, že vetoval zákon, který by i v USA umožnil výzkum lidských embryonálních kmenových buněk (Sympatické veto George Bushe, LN 25. 7.). Marek Vácha je také katolický duchovní, jehož jiné texty o vztahu moderní biologie a náboženství je opravdu radost číst. V tomto případě však jen nevěřičně kroutím hlavou.

Samozřejmě se všichni shodneme na tom, že lidský život zasluhuje náležitou právní ochranu. Je však projevem jakéhosi fundamentalismu, když někdo tvrdí, že lidské embryo je člověkem se vším všudy už od samého počátku. Většina rozumných lidí se kloní naopak k názoru, že „lidství“ zárodku se objevuje a prohlubuje během jeho vývoje a že je spíše věcí všeobecné dohody, odkdy je jeho úmyslné usmrcení morálně a právně nepřipustné. Osobně se domnívám (a myslím, že je to většinový rozumný, střízlivý názor), že v nejčasnějších stádiích vývoje (několika prvních dnech až týdnech) není zárodek ekvivalentem malého dítěte, ale jen jakýmsi jeho „příslibem“. Je myslím obzvláště zcela proti „zdravému rozumu“ tvrdit, že lidskou bytostí je embryo v tzv. preimplantačním stadiu, tedy předtím, než se pevně usadí v děloze. V tomto období skutečně ani v nejmenším nepřipomíná ani vzdáleně nějakou bytost a je opravdu jen „shlukem buněk“. Embrya, která vznikají na klinikách asistované reprodukce s cílem pomoci neplodným párům k potomkům, jsou právě taková. Přípravuje se jich přitom „pro jistotu“ obvykle více, než je možno skutečně využít. Nechápu, jak může někdo s elementárním etickým cítěním říkat, že je mravnější tato „nadbytečná“ a samostatně samozřejmě života neschopná embrya zlikvidovat (nebo alibisticky dlouhodobě udržovat zmrazená), než je využít pro výzkum, který může odstranit utrpení obrovského množství těžce nemocných, o jejichž „plném lidství“ nemůže být žádných pochyb.

Z genetického hlediska jsou v zásadě ekvivalentní téměř všechny buňky našeho těla, včetně oplodněného vajíčka. Umělými manipulacemi je dokonce možno přinutit některé tělní buňky, aby se začaly vyvíjet stejně jako oplodněné vajíčko. Jistě z toho nemůžeme vyvozovat, že každá buňka našeho organismu si zaslouží stejné ochrany jako „celý člověk“. To, že se na časně zárodky vždy pohlíželo jinak než například na novorozence, je zřejmé i z toho, že spontánní potrat není považován za totéž co úmrtí dítěte (nekoná se pohřeb). A to se většinou jedná již o zárodky, které skutečně již více či méně vypadají jako malý človíček... Tvrzení, že „zničit“, resp. „rozebrat“ (jak říká Marek Vácha) několikabuněčné embryo, je prakticky totéž jako zabít člověka, je stejně absurdní jako říkat, že sníst jádro z jablka je totéž jako zlikvidovat krásný vzrostlý strom.

Fundamentalistickými zastánci teze, že oplodněné vajíčko je totéž co dospělý člověk, jsou především někteří věřící a představitelé některých církví. Chtěl bych proto připomenout, že ani v Písmu nenajdeme nikde názor, že vyvíjející se zárodek je od samého počátku totéž co lidská bytost. Naopak - někteří církevní Otcové (Augustin, Tomáš Akvinský) říkají, že člověkem se zárodek stává někdy mezi třetím a šestým měsícem těhotenství. Podobného názoru, shodného ostatně s obecným míněním laiků, jsou i nekřesťanská náboženství.

Za obzvlášť nemístné považuji pasáže Váchova článku, ve kterých srovnává využití nadbytečných časných embryí (určených tak jako tak k likvidaci) s bestiálními pokusy na věznicích koncentračních táborů. To je myslím již urážkou nejen dnešních badatelů, ale hlavně obětí těch zvrácených nacistických pokusů.

Pokud bych tedy já měl vyslovit svůj názor na veto prezidenta Bushe, řekl bych, že je to prostě jeden z mnoha špatných a zhoubných kroků tohoto špatného prezidenta.

Václav Hořejší,

ředitel Ústavu molekulární genetiky AV ČR, profesor imunologie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy